

Gian Carlo Menis: *History of Friuli, The formation of a people.* Pordenone 1988, 286 str.

To delo je prevod in priredba znane Menisove, *Storia del Friuli*, ki je leta 1987 doživela že svoj šesti ponatis. Knjigo je založila Società filologica friulana. Tudi angleška izdaja ima enak format kot izvirnik, tj. 21×4 cm, je broširana ter z dvobarvno ovojnico. Obsega 286 strani in tiskana je z zelo berljivimi črkami. Tisk je financirala Trgovska zbornica Udine.

V prvih dveh poglavjih obravnava Menis arheološka obdobja. Sledi obravnava Furlanije od rimske osvojitve pa vse do časa Dioklecijana. V tretjem delu knjige, in to kar v dveh poglavjih, obravnava Menis krščanstvo, v četrtem delu, prav tako v dveh poglavjih, pa predstavlja problem Langobardov v Italiji in še posebno v Furlaniji. V petem delu oz. v naslednjih dveh poglavjih prikaže proces formiranja »države« oglejskih patriarhov. V dveh poglavjih šestega dela knjige predstavlja obdobje gibelinskih in nato gvelfskih patriarhov. Ta del se zaključuje s propadom patriarhata kot posvetne oblasti na prehodu iz 14. v 15. st. Knjigo zaključujeta poglavji, ki obravnava Furlanijo v času beneške republike in do recentnega časa. V knjigi je 16 slikovnih prilog, in sicer 4 karte, 9 črno-belih fotografij arheoloških objektov in še dve barvni fotografiji z enako vsebino. Na koncu je skoraj popoln bibliografski pregled zgodovine Furlanije. Zgodovinskih besedil o Furlaniji je veliko, vendar je Menisovo edino, ki je kompleksno. Menis je po stroki tudi arheolog in je strokovnjak za tisto, za kar drugi furlanski zgodovinarji niso bili, tj. za predstavitev arheoloških obdobj. To doslej najbolj popolno zgodovino Furlanije toplo priporočamo. Njena angleška priredba je namenjena predvsem skoraj milijonu Furlanov, ki živijo po svetu in večinoma ne znajo več italijansko. Besedilo naj bi govorilo o poreklu, o slavni preteklosti in današnji Furlaniji, ki je najbogatejši del Italije. Zato je sprejemljiv tudi znak na hrbtni strani ovojnice – »Made in Friuli«.

Vinko ŠRIBAR

Maurizio Buora: *Guida di Udine (Arte e storia tra vie e piazze).* Edizioni Lint, Trieste/Trst 1986. 389 str., 136 fotografij.

Ni v navadi, da bi v okviru Arheološkega vestnika pisali recenzije vodnika mesta ali pokrajine. Opravi sem to recenzijo, ker je uvodno poglavje, ki je tudi najbolj obsežno, posvečeno arheološkimi obdobjem Vidma-Udin od prazgodovine do visokega srednjega veka, in ker je avtor znan furlanski arheolog.

Vodnik ima žepni format, meri 17×22 cm. Tisk je lep in čitljiv, čeprav merijo črke le 1,5 mm. Knjiga obsega 389 str. in je opremljena s 136 fotografijami. Vodnik je zaščiten z debelimi, v platno vezanimi platnicami, ki jih štiti debela ovojnica, na kateri je naslov in fotografija spomenika miru v Campofornidu.

Vodnik vsebuje tale poglavja: predstavitev vodnika in njegov namen, splošni podatki, zgodovinski in umetnostnozgodovinski, zatem 6 itinerarjev po Vidmu, bibliografski pregled in indeks imen in lokacij.

P r a z g o d o v i n a

Zaradi sistematskih arheoloških raziskav se je poznavanje arheoloških obdobj v Furlaniji in še posebno v Vidmu in njegovi okolici zelo poglobilo. Malo je znanega o paleolitiku, zato pa daleč več o mlajši kameni dobi. O tem najbolj pričajo najdbe iz izkopavanja v kraju Sammardenchia l. 1985. Razen številne keramike je bilo tu tudi veliko orodja. Neolitika najdišča so še v Pozzuolu in Fagani. Iz začetka eneolitika izvira najdba iz Baldasserije, južno od mesta. Težave so s kronološkim opredeljevanjem kamnitega orodja s številnih najdišč iz okolice mesta. To so najdišča Cavalicco, Molin nuovo, Feletto Umberto, Tavagnacco, Lumignacco ali na razpotju Vat, na obali Cormorja in pa Baldaseia. Največ neolitskih najdb je bilo severno od mesta. To so v glavnem mesta, kjer je kulturna kontinuiteta obstajala vse do današnjega časa. Avtor meni, da gre za točke na stalnih komunikacijah. Na drugi strani je presenetljiva velikost neolitskih naselij. Tako, npr. so naselbinske najdbe v Molin nuovo razširjene na prostoru, ki meri 20000 m². Tu so bile najdene številne puščične osti, tako da ni izključeno, da so to orožje in druge kamnite artefakte tu tudi proizvajali. Avtor meni, da so kamnite izdelke uporabljali vse do bronaste dobe. V čas med 18. in 12. st. pr. n. š. sodijo grobovi iz gomil in najstarejše obdobje kaštelirjev. V okolici Vidma je bila doslej izkopana desetina grobov v gomilah, eden izmed teh, bogat z najdbami v kraju Selvis di Remanzacco. Izkopan je bil l. 1981 in sodi v najstarejše obdobje bronaste dobe. Na levi strani pokojnikovih prsi je ležalo bronasto bodalo, analogno tistemu, ki je bilo najdeno v sv. Martinu pri Maianu ali pa tistim iz Polade. Najlepši primerek kaštelirja je v Vidmu, tj. Castello. Že v prejšnjem stoletju so pisali o utrjenem naselju štirikotne oblike v Vidmu, za katero se misli, da je bil rimski vojaški ali pa kasnejši hunski tabor. Ta utrdba naj bi bila s cestami povezana z videmskim zaledjem. Za grajski hrib domnevajo, da je imel funkcijo akropole. Na podlagi starih kartografskih predlog predvidevajo, da je na vrhu